

<https://doi.org/10.31861/mediaforum.2024.15.109-122>

УДК: 327(477)

© Микита Дрогозюк¹

ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНА ОРІЄНТАЦІЯ УГОРЩИНИ НА ПОЧАТКУ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ ЯК ФАКТОР НОВОЇ КРИЗИ ВИШЕГРАДСЬКОЇ ГРУПИ

Для країн Вишеградської групи (ВГ) російське вторгнення в Україну в лютому 2022 р. стало особливо актуальною рисою зовнішньої політики кожного члена. Сьогодні стало очевидним, що повномасштабна російсько-українська війна, що розпочалася 24 лютого 2022 р., матиме істотний вплив не лише на воюючі сторони, а її наслідки відчує низка країн. Держави Вишеградської групи як елементи регіональної підсистеми змушені відповідати на виклики у сфері безпеки. Всі країни ВГ, за винятком Угорщини, розуміють ризики подальшої експансії росії у разі програшу України і намагаються цього уникнути, приділяючи особливу увагу не лише допомозі нашій державі, а й власній обороні. Будапешт обрав позицію, відмінну від країн-партнерок ВГ та ЄС у цілому.

109

У статті проаналізовано позицію офіційного Будапешта після початку повномасштабного вторгнення росії в Україну. Акцентовано увагу на фактори, які впливають на позицію уряду Віктора Орбана (відмінну від інших членів ВГ), зокрема розглянуто питання підтримки санкцій проти РФ, військової та гуманітарної допомоги Україні, ролі угорської етнічної меншини в Україні, економічній співпраці Угорщини та росії, внутрішньополітичній ситуації в країні, що безпосередньо впливає на зовнішню політику офіційного Будапешта.

Ключові слова: Вишеградська група (ВГ), Угорщина, повномасштабне вторгнення, проросійська політика, санкції, відносини між Україною та Угорщиною.

¹ Аспірант кафедри міжнародних відносин та суспільних комунікацій Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, Україна, E-mail: drohoziuk.mykyta@chnu.edu.ua; <https://orcid.org/0009-0002-5463-5207>

Hungary's Foreign Policy Orientation at the Beginning of the Russian-Ukrainian War as a Factor in the New Crisis of the Visegrad Group

110 — For the Visegrad Group (VG) countries, the Russian invasion of Ukraine in February 2022 has become a particularly relevant feature of each member's foreign policy. Today, it has become obvious that the full-scale Russian-Ukrainian war that began on February 24, 2022, will have a significant impact not only on the warring parties, but its consequences will be felt by a number of countries. The VG countries, as elements of the regional subsystem, are forced to respond to security challenges. All VG countries, with the exception of Hungary, understand the risks of further Russian expansion in the event of Ukraine's defeat and are trying to avoid this, paying special attention not only to helping our state, but also to its own defense. Budapest has chosen a position that differs from the VG partner countries and the EU as a whole. The article analyzes the position of official Budapest after the start of Russia's full-scale invasion of Ukraine. The focus is on factors that influence the position of Viktor Orban's government (different from other members of the VG), in particular, the issue of support for sanctions against Russia, military and humanitarian aid to Ukraine, the role of the Hungarian ethnic minority in Ukraine, economic cooperation between Hungary and Russia, and the domestic political situation in the country, which directly affects the foreign policy of official Budapest, is considered.

Keywords: Visegrad Group, Hungary, Full-scale Invasion, pro-Russian Policy, Sanctions, Relations Between Ukraine and Hungary.

Постановка наукової проблеми. 24 лютого 2022 р. РФ розпочала повномасштабне вторгнення в Україну після восьмирічної конфронтації між 2014 і 2022 роками, яку вчені та експерти неодноразово описували як «заморожений конфлікт» або «гібридну війну». Як географічна лінія фронту Європейського Союзу в конфлікті, держави ВГ непропорційно постраждали від хвилі українських біженців, яка розпочалася одразу після російського вторгнення, а також на них вплинула різка зміна європейського середовища безпеки – і як прямий результат дій Росії, і як колишня «транзитна зона» для західної зброї в Україну. Незважаючи на загальну спільність їхніх позицій у цьому відношенні, реакція на конфлікт з боку Варшави, Братислави, Праги та Будапешта була далекою від узгодженої. На рівні політики еліти Угорщина була помітним вибором через свою непримиренну м'яку позицію щодо Росії та настільки ж прохолодний рівень під-

тримки України, що знову викликало занепокоєння щодо посилення внутрішніх розбіжностей у групі, цього разу за сценарієм «V3+1».

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Після анексії Криму та початку збройної агресії Російської Федерації (РФ) на Донбасі у 2014 р. з'явилася низка досліджень, що стосувалися впливу цих подій на безпекову ситуацію в Європі та світі у цілому, також не оминули дослідники увагою і зміну геополітичної ситуації після повномасштабного вторгнення Росії 24 лютого 2022 р.

Зокрема, тут варто згадати праці С. Федуняка (2022) про російсько-українську війну як чинник переформатування постбіполярної міжнародної системи, Р. Демчишака (2022) про війну як фактор геополітичного позиціонування регіону ЦСЄ та ПСЄ, І. Тодорова (2022) про безпековий вимір міжнародних відносин у Східній та Центральній Європі у контексті російської агресії, а також наукові розвідки зарубіжних дослідників: А. Гасан (Hassan, 2022), Г. Дейкстра (Dijkstra, 2022), І. Е. Котулас, В. Пуштаї (Kotoulas and Pusztai, 2022). Що ж стосується держав ВГ в умовах нових безпекових викликів, то варто згадати монографію за редакцією J. Kucharczyk, G. Mesežnikov (2015), дослідження А. Чиж (Czyż, 2017) про позицію держав щодо війни, а також розвідку І. Вовканича та І. Шніцера (2022) про реакцію країн ВГ на повномасштабну воєнну навалу Росії в Україну. Однак після російського повномасштабного вторгнення на територію України безпекова ситуація знову змінилась, а відтак і політика держав ВГ у нових умовах, що вимагає аналізу та виокремлення ймовірних перспектив як політики держав-членів ВГ, так і спільної позиції об'єднання.

Метою даного дослідження є аналіз політики офіційного Будапешту після російського вторгнення в Україну 24 лютого 2024 р.

Виклад основного матеріалу. З початку повномасштабного вторгнення росії в Україну між Будапештом і Києвом стали регулярними конфлікти через те, що уряд Орбана гальмує санкції проти Росії та перешкоджає її ізоляції. Президент Зеленський та інші високопосадовці України критикують таку позицію.

Цікавим є цифри соціологічного опитування щодо того як угорці ставляться до війни в Україні. Опитування Policy Solutions і Závecz Research, проведене з 25 квітня по 4 травня 2024 р., свідчить про поляризацію суспільства у ставленні до подій в Україні. 52% опитаних угорців погодились, що Путін є військовим злочинцем, оскільки він

організував бійню в Україні, 38% – не погодилися з цим твердженням. Серед прихильників партії «Фідес» прем'єр-міністра В.Орбана 48% не вважають Путіна військовим злочинцем, 45% вважають. Серед прихильників опозиційних партій 69% вважають Путіна злочинцем, 27% так не вважають. Крім того, 42% угорців (зокрема, 49% прихильників партії Орбана) вважають, що Путін напав на Україну через геноцид росіян в Україні. 45% не вірять у цю тезу. 30% угорців заявили, що не бажають щоби поруч з ними жили українські біженці (зокрема, 31% прихильників партії «Фідес» і 36% опозиційних партій), лише 25% цінують таке сусідство (BÍRÓ-NAGY, MOLNÁR, SZÁSZI, VARGA, 2024).

112

Відносини між Угорщиною та Україною перебувають у кризі після ухвалення у вересні 2017 р. українського закону про освіту, який у Будапешті оцінили як наступ на права угорської національної меншини на Закарпатті. Пік протистояння між країнами припав на 2017-2018 рр., але навіть за Зеленського відносини суттєво не покращилися – Україна неодноразово забороняла в'їзд угорським політикам, а у 2021 році Угорщина домовилася з Росією про постачання газу в обхід України. Російсько-українська війна стала новим етапом взаємної критики, адже Угорщина періодично гальмує деякі санкції проти Росії. 24 лютого 2022 р. В. Орбан засудив напад Росії на Україну та одразу визначив червону лінію на підтримку жертви агресії, а саме: Угорщина ніяким чином не буде брати участь у війні; Угорщина не надаватиме військової допомоги та не підтримуватиме жодних енергетичних санкцій проти Росії (Струтинський, 2021).

«Угорщина не повинна брати участь у цьому військовому конфлікті, тому що для нас пріоритетом номер один є безпека угорського народу. Тому ні про відправку військового контингенту, ні про відправку військової техніки в Україну не може бути й мови. Ми також не можемо прийняти пропозиції, які поставили б під загрозу постачання енергоносіїв і газу в Угорщину, що поставило б під загрозу збільшення комунальних платежів», – пояснив Орбан (BÍRÓ-NAGY, MOLNÁR, SZÁSZI, VARGA, 2023). Політик пообіцяв надати Україні гуманітарну допомогу, і вона дійсно надійшла – як від держави, так і від низки угорських неурядових організацій (Країни Вишеградської групи домовилися ..., 2022).

З початку війни Угорщина також відкрила кордон для іммігрантів з України та прийняла сотні тисяч українців. Водночас Орбан по-

яснив, що війна сталася через незгоду Росії з розширенням НАТО. «НАТО розширюється на схід, і Росії стає все менш комфортно. Росіяни висунули дві вимоги: щоб Україна оголосила нейтралітет і щоб НАТО не приймало Україну. Росіянам не дали цих гарантій безпеки, тому вони вирішили взяти їх силою зброї. Бачення політики безпеки Росії полягає в тому, що для того, щоб почуватися в безпеці, вони повинні бути оточені нейтральною зоною», – сказав Орбан в інтерв'ю виданню *Mandiner* 2 березня 2022 р. (Знась, 2022). Він виступав проти енергетичних санкцій проти Росії. «Якщо ми припинимо енергетичну співпрацю з Росією, рахунки за електроенергію кожної угорської сім'ї за один місяць зростуть втричі. Тому я не підтримую такий крок. Ціну війни не повинні платити угорські сім'ї», – пояснив угорський лідер (BÍRÓ-NAGY, MOLNÁR, SZÁSZI, VARGA, 2023). В цього інтерв'ю Орбан почав використовувати тему військової допомоги Україні у виборчій кампанії напередодні парламентських виборів 3 квітня. Зокрема, він заявив, що: «Опозиція хоче надіслати зброю для використання проти росіян або надіслати солдат для боротьби з росіянами». Насправді жодна опозиційна партія не пропонувала ввезти війська на допомогу Україні (Дячук, 2022).

7 березня 2022 р. уряд Угорщини не дозволив переміщення військової техніки та летального озброєння з території Угорщини в Україну по повітря чи суші, а лише дозволив їх транзит для України з території Угорщини до інших країн НАТО, які могли б їх передати в Україну. Через угорсько-український кордон дозволили перевозити паливо, засоби захисту та аптечки, а також інші медичні та гуманітарні матеріали (Знась, 2022).

В. Зеленський та інші високопосадовці України регулярно критикували позицію Орбана. «Ми навіть не отримали того, що роблять усі заради миру. Ми не отримали життєво важливого транзиту оборонної допомоги, ми не побачили морального лідерства. Ми не побачили жодних зусиль, щоб зупинити війну», – сказав президент України 3 квітня. Він сказав, що один із лідерів ЄС вимагав доказів того, що вбивства в Бучі не були інсценованими. ЗМІ пов'язували це саме з Орбаном (Pressman).

Така реакція навіть викликала обурення в Польщі, яка тривалий час вважалася союзником Угорщини у протистоянні всередині ЄС. «Якщо прем'єр-міністр Орбан скаже, що не зовсім розуміє, що сталося в Бучі, я б порадив йому звернутися до окуліста», – сказав

віце-прем'єр-міністр Польщі Ярослав Качиньський. Зрештою, 9 квітня речник Орбана заявив, що прем'єр-міністр Угорщини підтримує розслідування подій у Бучі та засуджує вбивства мирних жителів (Дячук, 2022).

Саме через позицію Угорщини обговорення шостого пакету санкцій ЄС проти Росії було відкладено на весь травень. Уряд Орбана двічі відкладав його реалізацію – спочатку через небажання вводити ембарго на постачання російської нафти, а потім Будапешт вимагав і домогся виключення патріарха Кирила зі списку санкцій. У результаті пакет санкцій був запроваджений лише 3 червня 2022 р. (Pressman).

Певна надія на потепління у двосторонніх відносинах з'явилася після інавгурації нового президента Угорщини Каталін Новак 14 травня 2022 р. Зокрема, соратниця Орбана наголосила, що Угорщина виступає проти будь-яких спроб відродити Радянський Союз і вимагає розслідувати військові злочини в Україні. «Ми не нейтральні, ми на боці невинних жертв і правди. Ми підтримуємо вступ України до ЄС», – сказала вона. Угорщина справді без зволікань підтримала надання Україні статусу кандидата в ЄС. Проте потепління у відносинах не відбулося (Дячук, 2022). «Заяви Каталін Новак були шоу для Варшави, напередодні її візиту до Польщі, і для України. Ми бачимо, як відреагувала Польща, як відреагувала Угорщина – це дзеркально протилежні реакції. Незважаючи на сумний історичний досвід Угорщини 1956 р., Орбан хоче підтримувати співпрацю з Росією, і це всі розуміють», – висловився директор Інституту Центральноєвропейської стратегії Дмитро Тужанський (Тужанський, 2022).

На початку червня 2022 р. спікер парламенту Угорщини Ласло Кевер розкритикував Зеленського і заявив, що у нього «психологічна проблема». «Зазвичай той, хто потребує допомоги, просить її ввічливо, наполегливо, але просить, а не вимагає і не погрожує. Зазвичай погрожують ворогам, а зовсім не тим, з ким хочуть дружити. Є якась особиста психологічна проблема», – зазначив він. Міністерство закордонних справ України порадило Кеверу опублікувати довідку про власне психологічне здоров'я. Угорщина наполягала на необхідності переговорів між Україною та Росією і навіть запропонувала Будапешт як місце переговорів. В інтерв'ю Index 15 липня 2022 р. міністр закордонних справ Петер Сіярто заявив, що Угорщина хоче якнайшвидшого миру між Росією та Україною, щоб захистити 150 тисяч угорців, які проживають на Закарпатті (Kotoulas and Pusztai, 2022). Якщо

війна наблизиться до західних регіонів України, загроза інтересам Угорщини посилиться, тому в країні є певний сценарій реагування на цю ситуацію. Сіярто зазначив, що в Угорщині немає конфлікту із Зеленським, але наразі в Україні та Угорщині різні інтереси. «Він українець, а ми представляємо інтереси Угорщини. А який український інтерес? Залучити до цього конфлікту якомога більше країн, хоча б через постачання зброї. З іншого боку, в наших інтересах триматися подалі від цього конфлікту і мінімізувати можливість втягування у ситуацію війни» (Kotoulas and Pusztai, 2022). 21 липня Сіярто відвідав Москву для переговорів про постачання додаткових 732 млн. кубометрів газу. Водночас угорська влада постійно заявляє про велику допомогу українським іммігрантам та Україні.

На нашу думку, окремої уваги потребує питання внутрішньополітичної ситуації в Угорщині, особливо слід вказати на відмінну від Орбана та його оточення позицію інших політичних лідерів, зокрема опозиційних. Більшість угорських опозиційних партій критикують уряд Орбана за його зв'язки з Росією та недостатню підтримку України. Найпопулярніша з них соціал-демократична партія під назвою «Демократична коаліція» в лютому 2022 р. закликала заморозити всі активи наближених до Путіна людей в країні (Дячук, 2022). «Нехай відчують на власній шкірі, що агресія проти України не залишиться без наслідків. Судячи з теплих стосунків між прем'єр-міністром Угорщини та Володимиром Путіним, не потрібно буде так багато шукати ці активи, варто лише запитати Віктора Орбана», – заявив у лютому її віце-лідер Ласло Варью (Pressman).

Ліберальний рух «Momentum» порівняв напад на Україну з вторгненням радянських військ до Угорщини в 1956 році, підтримавши цілісність України, та висловив солідарність з українцями та закарпатськими угорцями. Він звинуватив Орбана в тому, що той своєю дружбою з Путіним ставить під загрозу крім всього іншого закарпатських угорців. Цей рух вимагав приєднатися до всіх санкцій проти Росії, зупинити проект будівництва АЕС «Пакш-2», в якому бере участь «Росатом». Пізніше «Momentum» звинуватив Орбана в повній залежності країни від Росії. Права партія «Йоббік», яка за 20 років еволюціонувала від прихильників співпраці з Росією до її жорстких критиків, критикує Орбана за спробу встановити проросійський режим на зразок режиму Лукашенка та називає Україну жертвою агресії. «У той час як інші 26 країн ЄС, затамувавши подих, спостеріга-

ють за тим, що відбувається в Україні та підтримують жертв агресії, Орбан відкрито повторює пропаганду Кремля», – йдеться в її заяві (Дячук, 2022).

Проте на виборах у квітні 2022 року коаліція опозиційних партій набрала 34% голосів, а «Фідес» – 53% (BÍRÓ-NAGY, MOLNÁR, SZÁSZI, VARGA, 2024). Інша парламентська партія, яка виступає ситуативним союзником «Фідес», ультраправа «Наша Батьківщина» займає проросійську позицію. Вона критикує членство в НАТО, розглядає можливість того, що угорська армія захищає «від'єднані частини нації» в сусідніх державах, критикує «рабське та некритичне дотримання» санкцій проти Росії, «антиугорську діяльність» України, яку звинувачує в обмеженні використання угорської мови на Закарпатті та закликає до створення Міжмор'я – об'єднання центральноєвропейських країн, з Польщею та Прибалтикою, але без України (Знась, 2022).

116

Звісно ж в цій ситуації росія активно втручається як у внутрішню так і в зовнішню політику Угорщини. Експерти відзначають, що ключову роль у такій політиці уряду Угорщини щодо України відіграє ставлення Орбана до Росії. «За роки перебування при владі Орбан інтегрував російський гібридний вплив у концепцію національних інтересів Угорщини, а це насамперед дешевий російський газ і нафту та залежність від них», – пояснює директор Інституту центральноєвропейської стратегії Дмитро Тужанський (Тужанський, 2022).

Останнім часом Орбан почав критикувати Захід, вказуючи на його певний занепад (Дячук, 2022). В одному із виступів він заявив, що: «Західна цивілізація втрачає свою силу, свою ефективність, авторитет, здатність діяти, програє в боротьбі за енергоносії та сировину, стає жертвою «змішання рас» і масової міграції». Після такого роду заяв, у світовій спільноті почала активно обговорюватися думка про євроатлантичне майбутнє Угорщини, а точніше його відсутність.

Угорський політолог, експерт Німецької ради з міжнародних відносин Андраш Рац зазначає, що Угорщина ніколи не мала стабільної політики щодо Східної Європи та розуміння процесів, які там відбуваються. За словами Раца, уряд Угорщини потребує дешевої енергії з Росії, від якої він залежить (Hungarians perceive ...).

Дві великі угорські компанії – нафтогазова компанія MOL і фінансова група OTP Bank – мають інвестиції в Росії (Івасечко, Лапій, 2019). Хоча російські ЗМІ ще в березні 2022 р. припускали, що OTP

Bank піде з Росії, цього досі не сталося (Знась, 2022). Також росіяни надали кредитну лінію на 10 млрд. євро для проекту угорської АЕС «Пакш 2» – у 2014 році «Росатом» отримав контракт на будівництво двох енергоблоків станції. Проти цього проекту виступає опозиція та екологи. Контракт прописаний таким чином, що найбільшим угорським підрядником є олігарх Лорінц Мессарош, соратник Орбана. «Орбан і його оточення виграють від цього проекту найбільше», – пояснює Андраш Рац (Hungarians perceive ...).

На думку експерта, залежність Угорщини від Росії з часом зменшиться через низку факторів. «Я буду дуже здивований, якщо MOL і ОТР залишаться на російському ринку, тому що він надто нестабільний. Зараз ЄС поступово зменшує свою залежність від російської нафти і газу. І в умовах нинішнього режиму санкцій проект АЕС «Пакш-2» навряд чи буде реалізований», – вважає Андраш Рац. На його думку, через деякий час країна може перейти з російського нафтового бренду Ural на Brent (Hungarians perceive ...). Газова залежність буде складнішою, оскільки у вересні 2021 року Угорщина підписала з Росією 15-річний газовий контракт (Країни Вишеградської групи домовилися ..., 2022). Потім цей контракт викликав конфлікт з Україною. Використання альтернативного газопроводу з Австрії не зможе задовольнити всі потреби Росії. Експерт пояснює, що в липні 2022 року глава МЗС Петер Сіярто погодився збільшити постачання газу з Росії, щоб продовжити його експорт до дружньої Сербії, що свідчить про помилковість енергетичної політики Угорщини (Дячук, 2022).

Підкреслимо, що важливим аспектом у позиції уряду Орбана відіграє виборча риторика, він завжди намагається сподобатися угорському суспільству. «За уряду Орбана угорська політика щодо України також використовується для завоювання симпатій угорців на виборах», – зазначає Рац (Hungarians perceive ...). Особливо це проявилось під час виборів 2022 року, адже Орбан опинився у дуже незручній ситуації, коли почалася повномасштабна війна проти України, а опозиція почала критикувати його за дружбу з Путіним. Орбан і його партія були розгублені. Але потім вони почали звинувачувати опозицію в тому, що вона хоче втягнути Угорщину у війну, а самі обіцяли, що Угорщина не стане учасником цієї війни. Після виборів Угорщина почала поступово змінювати свою політику щодо України та підтримала надання їй статусу кандидата на членство в

ЄС. Але кардинальних змін у політиці щодо Росії не відбулося, тому що інтереси уряду Орбана щодо дешевих енергоносіїв залишаються незмінними (Pressman, 2023).

Політика щодо угорської національної меншини на Закарпатті також базується на принципі завоювання симпатій на виборах. Незважаючи на те, що угорська громада в Україні (приблизно 150 тис.) є меншою за аналогічні у Румунії (понад 1 млн.), Словаччині (приблизно 500 тис.) та Сербії (250 тис.), саме угорська громада на Закарпатті опинилася в центрі уваги уряду Орбана. «Захист угорських громад у всіх сусідніх країнах є одним із головних напрямків зовнішньої політики Угорщини. Але коли Орбан прийшов до влади у 2010 році, він дав змогу угорцям за кордоном отримувати угорські паспорти та голосувати на виборах в Угорщині», – нагадує Андраш Рац (Hungarians perceive ...). Більшість угорців, які живуть за межами Угорщини, голосують на виборах за партію Орбана, і він цьому всіляко сприяє. Жорстка політика щодо України використовується для мобілізації на виборах меншин за кордоном у своїх інтересах. «Угорці в Румунії чи Словаччині показують на прикладі України – бачите, ми дбаємо про ваші інтереси. Тож політика щодо України – це засіб, а не мета», – зауважив експерт (Hungarians perceive ...).

118

—

Висновки. Можна констатувати, що російсько-українська війна є фактором турбулентності у світовому просторі та каталізатором трансформаційних процесів світоустрою. Кожна держава, об'єднання, міжнародна організація зіткнулися з наслідками цих дій. Не стала винятком і Вишеградська група, яка вимушена реагувати на глобальні процеси, започатковані війною. В рамках ВГ ускладнилася координація дій між країнами. Найбільш очевидною причиною є позиція Угорщини, що не відмовляється від вигід подальшої співпраці з РФ, стримано підходить до антиросійських санкцій ЄС, а також не надає військової підтримки Україні. Це стало причиною чергової кризи ВГ, а також на порядку денному з'явилося питання щодо подальшого існування цього субрегіонального об'єднання.

Джерела та література:

1. Вовканич, І. та Шніцер, І. (2022) Реакція країн Вишеградської четвірки на повномасштабне воєнне вторгнення Росії в Україну. Геополітика України: історія і сучасність, 2(29), с.7-19.

2. Демчишак, Р. (2022) Російсько-українська війна як фактор геополітичного позиціонування регіону ЦСЄ та ПСЄ. Вісник Львівського університету. Серія: філософсько-політологічні студії, 43, с.247-254. Доступно: https://fps-visnyk.lnu.lviv.ua/archive/43_2022/30.pdf

3. Дячук, В. (2022) Спецоперація «Українці нам не друзі»: як проросійські сили організують антиукраїнський рух у Європі. Infopost, 16 вересня. Доступно: <https://infopost.media/speczoperacziya-ukrayinczi-nam-ne-druzi-yak-prorosijski-syly-organizovuyut-antiukrayinskyj-ruh-u-yevropi/>

4. Знась, І. (2022) Три члени «Вишеградської четвірки» скасували зустріч у Будапешті. ZN,UA, 29 березня. Доступно: <https://zn.ua/ukr/WORLD/tri-chleni-vishehradskoj-chetvirki-skasovali-zustrich-u-budapeshti.html>

5. Івасечко, О. та Лапій, Б. (2019) Загрози та виклики енергетичні безпеці Вишеградської четвірки в контексті реалізації газопроводу «Північний Потік-2»: детермінанти для України. Гуманітарні візії, 5(1), с.30-35.

6. Країни Вишеградської групи домовилися підтримувати Україну. Угорщина також виділить гроші, 2022. Голос Америки, 24 листопада. Доступно: <https://ukrainian.voanews.com/a/vyshehradski-krajiny-pidtrymaly-dopomohu-ukrajini/6848704.html>

7. Струтинський, В. (2021) Вишеграду 30 років: передумови створення, досягнення, можливі перспективи. Історико-політичні проблеми сучасного світу, 43, с.83-94.

8. Тодоров, І. (2022) Безпековий вимір міжнародних відносин в Східній та Центральній Європі в контексті російської агресії. Політичне життя, 1, с.138-144.

9. Тужанський, Д. (2022) Не така вже й четвірка: чому відбувається розкол Вишеградської групи. Infopost, 06 липня. Доступно: <https://infopost.media/ne-taka-vzhe-j-chetvirka-chomu-vidbuvayetsya-rozkol-vyshegradskoyi-grupy/>

10. Федуняк, С. (2022) Російсько-українська війна як чинник реформатування постбіполярної міжнародної системи. Історико-політичні проблеми сучасного світу, 46, с.35-41.

11. BÍRÓ-NAGY A., JUHÁSZ V., SZÁSZI A., VARGA A. (2023) Policy Solutions and Závecz Research: “Foreign policy attitudes 2023”. Available at: <https://library.fes.de/pdf-files/bueros/budapest/20492.pdf>

12. BÍRÓ-NAGY A., MOLNÁR K., SZÁSZI A., VARGA A. (2024) Policy Solutions and Závecz Research: “Foreign policy attitudes 2024”. Available at: https://www.policysolutions.hu/userfiles/Policy_Solutions_The_World_Through_Hungarian_Eyes_2024.pdf

13. Czyż, A. (2017) Państwa Grupy Wyszehradzkiej wobec konfliktu na Ukrainie. In: P. Grzywna, J. Lustig, N. Stępień-Lampa and B. Zasępa, eds. Między idea, pasją a działaniem. Księga jubileuszowa dedykowana dr. hab. Marianowi Mitrędze. Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, pp.621-633.

14. Dijkstra, H. (2022) The War in Ukraine and Studying the EU as a Security Actor. Joint Brief, 15, pp.1-6.

15. Hasan, A. (2022) The Russian-Ukrainian war and its implications for international security: a geopolitical vision. Texas Journal of Multidisciplinary Studies, 9, pp.177-192. Available at: <https://zienjournals.com/index.php/tjm/article/view/2051>

120 — 16. Hungarians perceive Ukraine as greater threat than Russia, study shows. Available at: <https://tvpworld.com/79183013/hungarians-perceive-ukraine-as-greater-threat-than-russia>

17. Kotoulas, I. and Pusztai, W. (2022) Geopolitics of the War in Ukraine. Foreign Affairs Institute, 4. Available at: https://www.researchgate.net/publication/361583996_Ioannis_E_Kotoulas_Wolfgang_Pusztai_Geopolitics_of_the_War_in_Ukraine

18. Kucharczyk, J. and Mesežnikov, G. eds. (2015) Diverging Voices, Converging Policies: The Visegrad States’ Reactions to the Russia-Ukraine Conflict. Warsaw: Heinrich- Böll-Stiftung.

19. Pressman D. (2023) Hungary stubbornly continues deepen its “connectivity” with Russia. Available at: <https://insighthungary.444.hu/2023/06/09/pressman-hungary-stubbornly-continues-deepen-its-connectivity-with-russia>

20. Pressman D. “US envoy slams Orbán as a leader who embraces Putin”. Available at: <https://www.politico.eu/article/us-ambassador-slams-hungary-pm-viktor-orban-embracing-russia-over-nato/>

References:

1. Vovkanych, I. ta Shnitser, I. (2022) Reaktsiia krain Vyshehradskoi chetvirky na povnomasshtabne voienne vtorhnennia Rosii v Ukrainu. Heopolytyka Ukrainy: istoriia i suchasnist, 2(29), s.7-19.

2. Demchyshak, R. (2022) Rosiisko-ukrainska viina yak faktor heopolitychnoho pozytsionuvannia rehionu TsSle ta PSle. Visnyk Lvivskoho universytetu. Seria: filozofsko-politolohichni studii, 43, s.247-254. Dostupno: https://fps-visnyk.lnu.lviv.ua/archive/43_2022/30.pdf

3. Diachuk, V. (2022) Spetsoperatsiia «Ukrainci nam ne druzi»: yak prorosiiski syly orhanizovuiut antyukrainskyi rukh u Yevropi. Infopost, 16 veresnia. Dostupno: <https://infopost.media/speczoperacziya-ukrayinczi-nam-ne-druzi-yak-prorosijski-syly-organizovuyut-antyukrayinskyj-ruh-u-yevropi/>

4. Znas, I. (2022) Try chleny «Vyshehradskoi chetvirky» skasувaly zustrich u Budapeshti. ZN,UA, 29 bereznia. Dostupno: <https://zn.ua/ukr/WORLD/tri-chleni-vishehradskoji-chetvirki-skasuvali-zustrich-u-budapeshti.html>

5. Ivasechko, O. ta Lapii, B. (2019) Zahrozy ta vyklyky enerhetychni bezpetsy Vyshehradskoi chetvirky v konteksti realizatsii hazoprovodu «Pivnichnyi Potik-2»: determinanty dlia Ukrainy. Humanitarni vizii, 5(1), s.30-35.

6. Krainy Vyshehradskoi hrupy domovylysia pidtrymuvaty Ukrainu. Uhorshchyna takozh vydilyt hroshi, 2022. Holos Ameryky, 24 lystopada. Dostupno: <https://ukrainian.voanews.com/a/vyshehradski-krajiny-pidtrymaly-dopomohu-ukrajini/6848704.html>

7. Strutynskiy, V. (2021) Vyshehradu 30 rokov: peredumovy stvorennia, dosiahnennia, mozhlyvi perspektyvy. Istoryko-politychni problemy suchasnoho svitu, 43, s.83-94.

8. Todorov, I. (2022) Bezpekovi vymir mizhnarodnykh vidnosyn v Skhidnii ta Tsentralnii Yevropi v konteksti rosiiskoi ahresii. Politychne zhyttia, 1, s.138-144.

9. Tuzhanskyi, D. (2022) Ne taka vzhe y chetvirka: chomu vidbuvaietsia rozkol Vyshehradskoi hrupy. Infopost, 06 lypnia. Dostupno: <https://infopost.media/ne-taka-vzhe-j-chetvirka-chomu-vidbuvayetsya-rozkol-vyshehradskoyi-grupy/>

10. Feduniak, S. (2022) Rosiisko-ukrainska viina yak chynnyk pereformatuvannia postbipoliarnoi mizhnarodnoi systemy. Istoryko-politychni problemy suchasnoho svitu, 46, s.35-41.

11. BÍRÓ-NAGY A., JUHÁSZ V., SZÁSZI A., VARGA A. (2023) Policy Solutions and Závecz Research: “Foreign policy attitudes 2023”. Available at: <https://library.fes.de/pdf-files/bueros/budapest/20492.pdf>

12. BÍRÓ-NAGY A., MOLNÁR K., SZÁSZI A., VARGA A. (2024) Policy Solutions and Závecz Research: “Foreign policy attitudes 2024”. Available at: https://www.policysolutions.hu/userfiles/Policy_Solutions_The_World_Through_Hungarian_Eyes_2024.pdf

13. Czyż, A. (2017) Państwa Grupy Wyszehradzkiej wobec konfliktu na Ukrainie. In: P. Grzywna, J. Lustig, N. Stępień-Lampa and B. Zasępa, eds. Między idea, pasją a działaniem. Księga jubileuszowa dedykowana dr. hab. Marianowi Mitrędze. Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, pp.621-633.

14. Dijkstra, H. (2022) The War in Ukraine and Studying the EU as a Security Actor. Joint Brief, 15, pp.1-6.

15. Hasan, A. (2022) The Russian-Ukrainian war and its implications for international security: a geopolitical vision. *Texas Journal of Multidisciplinary Studies*, 9, pp.177-192. Available at: <https://zienjournals.com/index.php/tjm/article/view/2051>

122 — 16. Hungarians perceive Ukraine as greater threat than Russia, study shows. Available at: <https://tvpworld.com/79183013/hungarians-perceive-ukraine-as-greater-threat-than-russia>

17. Kotoulas, I. and Pusztai, W. (2022) Geopolitics of the War in Ukraine. *Foreign Affairs Institute*, 4. Available at: https://www.researchgate.net/publication/361583996_Ioannis_E_Kotoulas_Wolfgang_Pusztai_Geopolitics_of_the_War_in_Ukraine

18. Kucharczyk, J. and Mesežnikov, G. eds. (2015) *Diverging Voices, Converging Policies: The Visegrad States’ Reactions to the Russia-Ukraine Conflict*. Warsaw: Heinrich- Böll-Stiftung.

19. Pressman D. (2023) Hungary stubbornly continues deepen its “connectivity” with Russia. Available at: <https://insighthungary.444.hu/2023/06/09/pressman-hungary-stubbornly-continues-deepen-its-connectivity-with-russia>

20. Pressman D. “US envoy slams Orbán as a leader who embraces Putin”. Available at: <https://www.politico.eu/article/us-ambassador-slams-hungary-pm-viktor-orban-embracing-russia-over-nato/>